

Türkiye’de din öğretimi alanında, İmam-Hatip Liselerinde Meslek dersleri, ilk ve orta dereceli okullardaki Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenleri vardır. Bunlara Diyanet İşleri Başkanlığında görev yapan elemanları da ilave edebiliriz.

Bütün bu öğretmenler İlahiyat Fakültelerinden mezun olanlar arasından yeterlilik sınavı ile atanmaktadır. Ancak İlahiyat Fakültelerinde herhangi bir bölümlenme bulunmadığından, mezunların diplomalarına da herhangi bir bölüm veya alan yazılmamaktadır. Yüksek din öğretimi yapan yegane öğretim kurumları olan İlahiyat Fakültelerinden mezun olanlar kendi mesleklerinde 4 alanda çalışmaktadır.

1. Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında idareci, müftü, vaiz, Kur’an Kursu öğreticisi, imam-hatip (din görevlisi)

2. İlk ve orta dereceli okullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni.

3. İmam-Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmeni.

4. Fakültelerde akademik görevlerde (öğrenim elemanı).

Görüldüğü gibi İlahiyat Fakültesi diploması sihirli bir anahtar gibi çok çeşitli alanlarda da işe yarıyor. Ancak bunu yaparken öğrencilerin hepsi aynı dersleri okumakta ve hiçbir alanda ayrıca yetişmemektedirler.

Burada din öğretiminde öğretmenlerin branşlaşmaları ile, yüksek din öğretimi yapan kurumlar olan İlahiyat Fakültelerinde ders veren öğretim elemanlarını kastetmiyoruz. Çünkü buralarda görev yapan tüm hocalar kendi alanında uzmandırlar. Burada ele alacağımız konu, İlahiyat Fakültelerinden mezun olan, ilk ve orta dereceli okullarda görev yapan öğretmenler ile müftü, vaiz gibi din görevlilerinin branşlaşmalarıdır. İster okullarda öğretmen olarak, ister Diyanet İşleri Başkanlığında müftü, vaiz, imam-hatip, Kur’an Kursu öğreticisi olarak çalışsınlar bütün bu görevliler birer din öğreticisidirler ve hapsi de kendi alanlarında başarılı olmak durumundadırlar.

Ancak öğretmen olarak görev yapmakla müftü ve vaiz olarak görev yapmak arasında benzerliklerin yanında farklılıklar da çoktur. Bir müftü ve vaizin muhatabı daha çok yetişkin insanlar iken, öğretmenlerin muhatabı olanlar örgün eğitimde okuyan gençlerdir. Öğretmelik açısından ise, bir ortaokul veya lisede Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği ile İmam-Hatip Liselerinde meslek dersleri öğretmeliği arasında çok fark varolduğu kanaatindeyiz. Bütün bunların yanında bugün İmam-Hatip Liselerinde görev yapan meslek dersleri öğretmenleri Kurân-ı Kerim, Arapça, Akaid, Kelam, Fıkıh, Tefsir, Hadis, Siyer, Dinler Tarihi, Hitabet ve Mesleki Uygulama, Mezhepler Tarihi, Tezhip, Dinî Mûsiki, Tünsü Hat olmak üzere her biri farklı ihtisası gerektiren toplam 14 çeşit derse girmektedirler.

Bir insanın yukarıda belirtilen alanların aynı derecede başarılı olması beklenemez. Bu sebeple İlahiyat Fakültesi mezunları öğretim ile ilgili bir çok güçlüklerle karşılaşmakta ve kendilerinden beklenen başarıyı göstermekte zorlanmaktadır. Nitekim, mezun olanların büyük bir kısmı hangi alanda çalışacaklarına tam karar verememekte ve hem Diyanet İşleri Başkanlığı’na hem de Millî Eğitim Bakanlığı’na başvurmaktadır. Bu kararlardan birisinde bir göreve atandığında hemen intibak edememekte, hem kendisi sıkıntıya düşmekte, hem de verimli olamamaktadır. Nitekim zaman zaman basın-yayın organlarına kadar intikal eden olumsuzlukları hepimiz duyuyoruz.

¹ Bu makale, "Din Öğretiminde Öğretmenlerin Branşlaşmaları", **MEB Din Öğretimi Dergisi**, sayı:34, Ankara 1992, ss. 17-22’ yayımlanmıştır.

² www.mehmetzekiaydin.com Email: mehmetzekiaydin@gmail.com

Bunun sebeplerin gelince; öğrenciler fakültelere gelirken, din görevlisi mi, öğretmen mi olacakların bilmedikleri gibi, mezun oluncaya kadar da bir çoğu tam karar verememektedirler. Ancak mezun olduktan sonra, şartlara göre birisine veya “hangisi olursa” düşüncesiyle her ikisine de müracaat edebilmektedirler. Fakülteden mezun oluncaya kadar hangi mesleğe yöneleceğini bilmeden ve ona göre kendisini psikolojik ve bilgi yönünden hazırlamadan kararsız bir şekilde öğrenimine devam edip böylece mezun olmaktadır. Aynı şekilde uzun süre Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenliği yapmış birisi daha sonra İmam-Hatip Lisesine atanabilmektedir. Böyle olan öğretmenler meslek derslerini okutma konusunda yetersiz kalmaktadırlar. Bazen de bunun tersi olmakta ve uzun yıllar İmam-Hatip Liselerinde görev yapan bir öğretmen bir ortaokul veya liseye atandığında aynı psikolojiden kurtulamamakta ve Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersini adeta öğrencilerce çekilmez hale getirebilmektedir. Tabi, bunun suçlusu tamamen kendisi değildir.

O halde; öğrenci fakültede iken din görevlisi olarak mı, yoksa öğretmen olarak mı görev alacağına karar verebilmelidir. Yine aynı şekilde öğretmen olacağına; Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmeni mi, İmam-Hatip Lisesinde meslek derslerinden her hangi bir dersin öğretmeni mi olacağını bilmeli ve kendisini bu yönde hazırlamalıdır.

Aslında bunun önemi o kadar açıktır ki, bu konuda hali geç kalınmıştır. Bugün artık liselerde Fizik-Kimya öğretmeni yoktur. Fizik dersi için ayrı Kimya dersi için ayrı öğretmen vardır. Çünkü çağımız ihtisaslaşma çağıdır. Bir öğretmen herhangi bir alanda ne kadar derinleşirse o konuda o kadar iyi öğretmenlik yapabilir.

Bugün artık liselerde Fizik-Kimya öğretmeni yoktur. Fizik dersi için ayrı, Kimyalardaki Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinin amaçları ile mesleki bir okul olan İmam-Hatip Liselerinin amaçları çok farklı ve değişiktir. İmam-Hatip Liselerinde Kur’anıkerim, Arapça, Tefsir, Hadis, Fıkıh gibi meslek derslerini okutacak öğretmenlerin bu konularda yeterli derecede bilgili olmaları gerekir. Çünkü öğretimin amacı; öğrencilere dini bir formasyon kazandırmaktır. İlk ve orta dereceli okullarda ise, öğretimin amacı; dini tanıtmaya ve sevdirmeye yöneliktir. Bu sebepten Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretmenlerinin, ileri derecede dinî ilimlere vakıf olmasından daha çok tanıtım misyonuna ve öğretmenlik formasyonuna iyi bir şekilde sahip olması gerekmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı son 2 yıldır İlahiyat Fakültesi mezunlarını İmam-Hatip Liseleri Meslek Dersleri ve Din kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretmenleri olarak 2 ayrı branşta yeterlilik sınavına almakta ve puanlama sonucuna göre bu branşlara öğretmen olarak atamaktadır. Ancak sınavlarda bu iki branş arasında fazla bir fark yoktur, çünkü her ikisi için e aynı sorular sorulmaktadır. Bunun yanında daha önce görev almış olanların branşları ise halen Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi veya İmam-Hatip Liseleri meslek dersleri öğretmeni olarak geçmektedir.

Ayrıca ilkokulun 4, ve 5, sınıflarında okutulan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersinin alan öğretmenlerince okutulması Talim ve Terbiye Kurulunca kararlaştırılmış olmasına rağmen, bu çok az mümkün olmaktadır. Çünkü ilkokullara alan öğretmeni yetiştiren bir kurum yoktur. Ancak hizmetçi eğitim kursları ile bir kısım istekli ilkokul öğretmenleri, alan öğretmeni olmakta ve bunlar ilkokullarda Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerini okutmaktadırlar. Bunun yanında bazı ortaokul ve lise öğretmenleri de bu derslere girebilmektedirler. Buna rağmen bu ders çoğunlukla sınıf öğretmenleri tarafından okutulmaya devam etmektedir.

BRANŞLAŞMA

Türkiye’de gittikçe daha istikrarlı bir yapıya kavuşan din eğitimi ve öğretiminin bin çok sorunu vardır. Bunlardan birisi de elemanların branşlaşmaları meselesidir. Bu konu daha önceden beri bilinen ve bir çok toplantıda dile getirilen bir sorundur.

Din öğretiminde öğretmenlerin branşlaşmaları bir kaç boyutlu bir konudur. Branşlaşma nasıl olacaktır? Hangi alanlarda olacaktır? Nerede olacaktır? Şu anda görev yapan öğretmenlerin durumu nasıl olacaktır?

İşte konunun çok boyutlu olması ve birden fazla müesseseyi ilgilendirmesinden dolayı branşlaşma yolunda bir gelişme sağlanamamıştır.

Biz burada, bazı öneriler getiriyor;konunun ele alınmasını, tartışılmasını ve yeni önerilerin gündeme gelmesini arzu ediyoruz.

1. İlahiyat Fakültelerinde Branşlaşma:

A) İlahiyat Fakülteleri Türkiye’de yüksek din öğretimi yapan tek müesseselerdir. Şu anda burada okuyan öğrencilerin branşlaşmaları ve belli bir dalda uzmanlaşmaları için “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” uygulanabilir.

Bilindiği gibi 1991-1992 öğretim yılından itibaren orta öğretim kurumlarında “Ders Geçme ve Kredi Sistemi” uygulanmaya başlamıştır. Aynı sistemin İlahiyat Fakültelerinde de uygulanması mümkündür.

Buna göre;

- a) Öğrenciler zorunlu ortak derlerin yanında bazı seçmeli dersler de alabilmelidir.
- b) Öğrencinin mezun olabilmesi için belli sayıda dersi alması gerekir.
- c) Diploma’da öğrencinin aldığı dersler kredilendirilerek hangi alanda mezun olacağı belirlenir.
- d) Böylece öğrenciler istedikleri ve başarılı oldukları bir alanda daha fazla derinleşmiş olurlar.

B) İlahiyat Fakültelerinde bölümleşmenin bir başka yolu da; şu anda uygulanan sınıf geçme sistemi içinde hazırlık sınıftan sonraki 2 yıl ortak programdan sonra 3 ve 4. sınıflarda bölüm uygulamasına geçilebilir. Bu durumda isteyen öğrenciler 2 yılın sonunda ayrılıp “Ön Lisans” diploması alabilirler. Bunun benzeri uygulama Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve fakülte haline gelmeden 1977-1982 yılları arasında Yüksek İslâm Enstitülerinde yapılmıştır. Ancak bu dönemlerde diplomaya yazılan bölümlere göre bir atama yapılmaması sebebiyle branşlaşma gerçekleştirilememiştir.

2. İlahiyat Fakültesinden Sonra Branşlaşma:

Din öğretimi elemanlarının branşlaşmaları fakülte de olursa, mezun olduktan sonra fazla sorun kalmayacaktır. Ancak böyle bir .ölümleşme olmaması durumunda ne yapılabilir ve daha önceki mezunların durumu ne olacaktır?

Diyanet İşleri Başkanlığı, kendisinin görevlendireceği elemanları hem yazılı, hem sözlü sınavı ile seçerek almaktadır. Sınavda müftü, vaiz veya Kur’an Kursu öğreticisi adaylarını da belirlemekte ve 3-4 aylık hizmet öncesi veya hizmet içi kursları ile göreve hazırlamaktadır. Bu yöntem sağlıklı bir yoldur. Fakülte’de genel bir ilahiyat gibi bilgisi alan eleman, alacağı göreve hem bilgi, yönünden hem de psikolojik olarak hazırlanmış olmaktadır.

A) Millî Eğitim bakanlığı branşlaşma konusunda Diyanet İşleri Başkanlığının yaptığı şekilde, atayacağı öğretmen adaylarını fakültede okurken derslerden aldıkları notları ve kendi istekleri doğrultusunda hizmet öncesi 3-4 aylık bir kurstan sonra atayabilir. Bu uygulama Bakanlık açısından ve öğretmen adayları açısından oldukça külfetli bir uygulama olmasına rağmen, uygulanamayacak bir hizmet değildir.

B) Millî Eğitim Bakanlığının branşlaşma ile ilgili yapabileceği bir başka yol daha var; Bakanlık öğretmen alırken öğrencilerin fakültede okurken derslerden aldıkları notları da dikkate alarak, kendi tercih edecekleri alanlarda ayrı ayrı sınava tabi tutar, başarılı olanları o alanda branş öğretmeni olarak atayabilir.

C) Şu anda görev yapan öğretmenler için kendi istekleri doğrultusunda ve hizmet içi kurslarla da takviye edilerek branşlaştırma yoluna gidilebilir.

Konuyla İlgili Tereddütler

Din öğretimi öğretmenlerinin branşlaştırılması konusunda branş öğretmenlerinin her okulda, özellikle de taşradaki az mevcutlu imam-hatip liselerinde kendi alanlarında derslerini dolduramayacakları ve böylece zaten yetersiz olan öğretmen sayısının daha da azalacağı yolunda itirazlar olmaktadır. Halbuki bu sorun normal ortaokul ve liselerdeki diğer dersler için de geçerlidir. Buna rağmen bu problem, bazı dersler gruplandırılarak veya diğer temel derslere yardımcı branş kabul edilerek rahatlıkla halledilebilir.

Bu konuda şöyle bir soru akla gelebilir; Niçin bir fen fakültesi mezunu 4 yıllık iken, İlahiyat Fakültesi hazırlıkla beraber 5 yılda yeterli şekilde eleman yetiştiremiyor. Aslında sorun İlahiyat Fakültesinde değildir. Bu durum İslâmî ilimlerin tabii yapısından kaynaklanmaktadır. Eskiden bile bir din alimi her alanda bilgi sahibi olamıyordu. Mutlaka bir alanda yetişmeye çalışıyordu. Günümüzde de aynı sebeple 5 yıllık genel bir İlahiyat tahsili yeterli olamamaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak diyebiliriz ki; Toplumumuzda ciddi seviyeli ve doğru bilgilerle yetişmiş din görevlisi ve din öğretimi öğretmenlerine büyük görevler düşmektedir. Bu görevleri başarılı bir şekilde gerçekleştirebilmesi için onun daha fakültede iken kendisini bir alanda yetiştirmesi ve o alanın uzmanı olmasını temin etmek konuyla ilgili her kurum ve kişilerin görevidir. Bu konuda oldukça geç kalınmıştır.

Artık din öğretiminde;

- 1) Müftü
- 2) Vaiz
- 3) Kur'an Kursu Öğretmeni,
- 4) İlkokul Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretmeni,
- 5) Ortaokul ve Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni,
- 6) Kur'an-ı Kerim Öğretmeni,
- 7) Arapça Öğretmeni,
- 8) Tefsir Öğretmeni,
- 9) Hadis Öğretmeni,
- 10) Fıkıh Öğretmeni,
- 11) Akait, Kelam Öğretmeni,
- 12) Siyer, Mezhepler ve dinler Tarihi Öğretmeni,
- 13) Dinî Musiki ve Hitabet ve Mesleki Uygulama Öğretmeni,

Ayrı ayrı branş elemanı olarak yetişmeli ve kendi alanında uzmanlaşmalıdır.